

GILLET

2005
Årgång 14

Tidskrift för Carlstads-Gillet

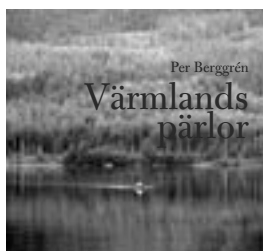
Per Berggrén

GILLET

Jubileumsåret är slut och Carlstads-Gillet har vid det här laget 61 år på nacken. Det betyder att årets upplaga av medlemstidningen blir lite enklare igen. Det blir färre sidor och inlagen har enbart svartvita bilder. Det är ju pengarna som styr. Nummer 18 av Gillet bjuder ändå på ett blandat innehåll, som dels speglar Carlstads-Gillet verksamhet, dels sprider kunskap om en del intressanta företeelser i Karlstad. Att världens bästa höjdhoppare, gruvlyckebon Stefan Holm, velat ställa upp på en intervju är ju till exempel väldigt trevligt.

Jag tackar årets medarbetare för intressanta bidrag. Samtidigt vill jag framföra att jag gärna tar emot fler till 2006 års tidning. Många medlemmar besitter unika kunskaper som går förlorade om de inte kommer i tryck. Det som skrivs i Gillet blir historia som i en framtid kommer att glädja våra barn och barnbarn. Den sista januari är dead-line för nästa års tidning.

Slutligen tackar jag för positiva och uppskattande omdömen om tidningen. Sådant uppmuntrar och inspirerar till fortsatt redaktörskap och aktivitet i Carlstads-Gillet råd.

VÄRMLANDS PÄRLOR

Värmlands pärlor är en stor och lyxig presentbok om Värmland med texter på svenska, engelska och tyska. Redaktören säljer sin bok till Carlstads-Gillet medlemmar för 300 kronor.

OMSLAGSBILDEN

Christian Erikssons skulptur av Karl IX i Residensparken

Innehåll

Åldermannen har ordet, <i>Leif Alte</i>	Sid 3
Stefan Holm, <i>Johanna Magnusson</i>	Sid 4
Rådet besökte Stadsarkivet	Sid 8
Tillkomsten av Karl IX-statyn i Residensparken	Sid 9
Karlstads kulturgravar	Sid 12
Barndomsminnen från Viken, <i>Lars Wendt</i>	Sid 14
Höstgillet 2004	Sid 16
Vårgillet 2005	Sid 18

GILLET

Tidskrift för Carlstads-Gillet
Nummer 18, årgång 14, 2005

ADRESS

Kungsgatan 7, 652 24 Karlstad
054 15 84 09, telefonsvarare

ANSVARIG UTGIVARE

Leif Alte, ålderman

KONTAKTPERSON

Erik Hellberg, skrivare
Gökärtsgatan 12, 653 45 Karlstad, 054-56 20 09

REDAKTÖR

Per Berggrén
Strandvägen 18, 652 23 Karlstad, 054-24 06 99
perberggren@comhem.se

TEXT, FOTO OCH LAYOUT

Per Berggrén där annat ej anges

TRYCK

Ale Tryckteam i 550 exemplar

Höstgillet 2005 preliminärt
torsdagen den 24 november

Bidrag till nästa års tidning mot-
tages tacksamt av redaktören senast
2006-01-31

Nästan 50 nya medlemmar i Carlstads-Gillet de senaste två åren. Förhoppningsvis fortsatt högsäte i Gamla gymnasiet. En livlig byggverksamhet i staden. Arbetet med gamla Karlstadbilder fortsätter. Äldermannen tycker att det ser ganska bra ut i Karlstad och i Carlstads-Gillet.

Leif Alte

Glädjande många nya medlemmar

Leif Alte

Under de senaste två åren har nästan 50 nya medlemmar upptagits i gemenskapen i Carlstads-Gillet. Det är mycket glädjande att vi har en god tillströmning men vi skulle önska att också yngre medlemmar i ökad utsträckning söker sig till oss och framförallt att flera damer gör så.

Det händer för närvarande mycket i vår gamla stad. Dess karaktär som handelscentrum förstärks bland annat genom den stora kommersiella satsningen inom Tingvallastaden där Mitticity-projektet dominerar med sina väldiga kranar. Nya bostäder byggs i ökad utsträckning och ytterligare områden planeras i attraktiva bostads-lägen. Detta och mycket annat är positivt för oss karlstadsbor.

Det stående problemet för oss i rådet har under en längre tid varit lokalfrågan för Gillets kansli. För närvarande hyr vi ett rum i Gamla gymnasiet på ett korttidskontrakt. Enligt uppgift planeras att en hyresgäst skall hyra hela den andra våningen, där vårt rum ligger, efter att kvarstående renovering av prästamötessalen genomförts. Eventuellt kommer även den tredje våningen att renoveras. I så fall kan där finnas ett lämpligt utrymme för Carlstads-Gillet. Beslut

om denna renovering är dock ännu inte fattat. Om möjligt vill vi primärt vara kvar i Gamla Gymnasiet. Som jag tidigare framfört gäller det att vi inte tappar sugen trots att det för närvarande känns motigt i lokalfrågan!

Som en konsekvens av att vårt samarbete med Karlstads Hembygdsförening och Värmlands Hembygdsförbund har upphört vad avser lokalerna i Gamla gymnasiet har vårt gemensamma Handelsbolag upplösts.

Arbetet med identifiering av våra gamla karlstadsbilder har avstannat något i avvaktan på att genom Värmlandsarkivs medverkan bilderna scannas in i ett dataprogram. Därefter är avsikten att det tidigare identifieringsarbetet skall fortsätta.

Då vi på grund av platsbrist inte längre kan härbergera våra tavlor, byster med mera har vi genom ett depositionsavtal överlämnat dessa föremål till Värmlands Museum. En del av detta material kommer att finnas med i den permanenta karlstadsutställning som för närvarande planeras i museets lokaler och som beräknas öppnas för allmänheten under hösten.

Två klart lysande stjärnor på Karlstads himmel: Sola och Stefan Holm

På en av Svenska Friidrottsförbundets sighter kan man läsa:

”Den samlade svenska idrottens mest prestigefyllda och traditionsmättade hedersutmärkelse är Svenska Dagbladets ”Bragdguld”. Det instiftades 1925 och har alltså en över trekvartssekellång historia.”

Stefan Holm

– Karlstads förste bragdmedaljör

*Text Johanna Magnusson
Foto Per Berggrén*

Den senaste i den långa raden av Svenska Dagbladets bragdmedaljörer för enastående idrottsprestationer är höjdhopparen och gruvlyckebon Stefan Holm. Han belönades för en helt osannolik insats då han vann guld i Olympiska spelen i Aten under 2004. En handfull värmlänningar har fått medaljen under de 80 åren priset funnits. Av dessa bara en Karlstadsbo, Stefan Holm. Men Stefan är

älskad av hela svenska folket inte bara för sina insatser på idrottsbanorna runt om i världen. I TV-programmet *På spåret* har han visat att han besitter stor allmänbildning och han har charmat tittarna med sina stora geografikunskaper och sitt trevliga uppträdande. Johanna Magnusson och redaktören träffade Stefan under ett träningspass i Våxnäshallen och senare ute på stan.

Johanna Magnusson intervjuar Stefan Holm under ett träningspass i Växnäshallen

Söndagen den 22 augusti 2004. Stefan Holm är i OS-final och har ett försök kvar på höjden 2,34. Han måste klara det hoppet för att hålla sig kvar i tävlingen. Jag minns hur jag höll andan och satte upp händerna framför ansiktet. Jag vågade inte titta, utan lyssnade på de väldiga applåderna och kommentatorernas nervösa stämma när Stefan tog sats mot ribban...

Han hoppar, han är över... och ribban ligger kvar!!! Han klarade det!! Glädjen från Aten gick rakt ut i tv-soffan hemma i Karlstad. Men än var det inte över. Återigen fick jag, och jag vågar säga hela Sverige, hålla andan inför Stefans hopp på 2,36. Nu ville jag se hoppet och kikade nervöst mellan fingrarna när han med lätta steg tog sats och flög över ribban... Hjälp! Den darrade, den darrade länge... men... den låg kvar! Stefan var i ledning!!

Hans konkurrent Baba hade ett försök kvar på 2,36. Om han rev skulle guldet vara klart och Stefan skulle få den så efterlängtade OS-guldmedaljen.

Nu var det inte bara jag som inte vågade titta. Även Stefan satt på huk och stirrade ner i marken när Baba närmade sig ribban. Han river! Baba river! Stefan Holm är olympisk mästare! Och på vilket nervkittlande och bragdmässigt sätt han hade gjort det!

Att just OS-guldet var en bragdprestation fick vi erfara under 2004 års idrotts gala. Stefan sopade banan och tog hem varje kategori han var nominerad i, ja både bragdguldet och Jerringpriset gick till Karlstadsbon. Och som om inte detta var nog så klarade Stefan sin drömgräns 2,40 den 6 mars 2005, då han vann EM inomhus i Madrid! Otroligt imponerande!

Det är väl nästan ingen som har missat att Stefan är född och uppväxt i Forshaga. Men vi i Carlstad-Gillet ville gärna veta vad han har för relation till Karlstad, för det är ju här han numera är bosatt. Vi träffar Stefan under ett träningspass i Växnäshallen.

Stefan svarade villigt på alla frågor. Träningspasset gick ut på styrketräning

Stefan, du är född och uppväxt i Forshaga och du tävlar för Kil. Vad är din egentliga koppling till Karlstad?

Ja, jag har gjort både lumpen och gått gymnasiet här i Karlstad och jag bor sedan fyra år på Gruvlyckan.

Jag läste på din hemsida att du tyckte lumpen var bland det värsta du varit med om?

Jo, jag tyckte väl att det fanns bättre och viktigare saker att göra än att springa omkring och leka krig.

Vilken gymnasieskola gick du på?

Jag gick Naturvetenskaplig linje på Sundsta-Älvkullgymnasiet.

På Västra bron med Almenbebyggelsen och Klarälven i bakgrunden

Med bra betyg kan jag gissa?

Nja, eller ja, 3,8 hade jag som slutbetyg.

Jag gick själv på Sundsta, gick du någon gång på de så populära SÄG-festerna?

Jag tränade mycket och ofta redan då och gick inte på så många klassfester som de flesta gjorde. Jag vill minnas att jag gick på en klassfest på tre år...

Många svenska idrottsstjärnor som du själv, väljer att bosätta sig utomlands eller i alla fall i Stockholm, men du är kvar i Karlstad, varför?

I alla år har min prioritet varit att hoppa högt. Det träningsutbud som finns i Karlstad har passat mig utmärkt. Jag bor på Gruvlyckan och har nära till träning i Våxnäshallen. Jag har en bra sjukgymnast som också bor i Karlstad. Och så länge man kan ta sig till Stockholm och Köpenhamn med flyg ser jag ingen anledning att flytta.

Vi är många som sett dig briljera med diverse kunskaper i programmet "På Spåret", hur är det med kunskaper om Karlstads historia?

Hm, det ska jag väl erkänna att de inte är de bästa... Jag kan ju en del, som när staden grundades och när branden inträffade, men inga djupgående kunskaper, tyvärr.

Du läser oerhört mycket böcker, har det alltså inte blivit någon bok om Karlstad?

Nej, man blir ju lite hemmablind. Jag har läst mycket böcker om andra städer...

Vilket ser du som "hemma" Karlstad eller Forshaga?

Jag flyttade hemifrån så sent som för 4 år sedan, så hemma är väl alltid på något sätt Forshaga. Men nu har jag, Anna och Melwin ett eget hem här i Karlstad, så det är också hemma... Jag känner mig nog mer som "värmlänning" än som Karlstadbo.

Tycker du att Karlstad är den framtidsstad som du vill se din son Melwin växa upp i?

Ja, det känns bra tycker jag. Jag har ju själv spenderat en del av mina ungdomsår här och det har ju gått bra...

Karlstad har en vision om att nå gränsen 100 000 invånare inom en relativt snar framtid och det planeras mycket för nya bostäder. En del äldre byggnader kanske måste rivas för att ge plats åt nytt, hur ser du på det? Är du för bevarandet av "det gamla"?

Det är klart att det måste byggas nya bostäder om man ska nå den visionen. Men det finns ju så mycket mark och områden i Karlstad, så inte ska man väl behöva riva gammalt för att bygga nytt.

På din hemsida kan man läsa utdrag från olika sångtexter. Mauro Scocco har skrivit raderna "Innan du dömer ut mig och det liv jag för, ta och gå en mil i mina skor". Varför de raderna?

Jag har ofta blivit ifrågasatt i och med mitt val att hoppa höjd. "Han som är så liten, han kan väl inte hoppa höjdhopp...?" Varför skulle jag inte kunna det, har jag tänkt. Det har varit en drivkraft att motbevisa dem som har varit skeptiska.

Stefan Holm framför Sockerslottet och Karlstads teater

Stefan Holms imponerande lista över internationella meriter med resultat och placeringar

OLYMPISKA SPEL

2000	Sydney, AUS	232	4
2004	Aten/S, GRE	236	1

VÄRLDSMÄSTERSKAP

1999	Sevilla, ESP	225	10
2001	Edmonton, CAN	230	4
2003	Paris/F, FRA	232	2

EUROPAMÄSTERSKAP

1998	Budapest/N, HUN	227	7
2002	München, GER	229	2

VÄRLDSMÄSTERSKAP INOMHUS

1997	Paris/B, FRA	225	8
1999	Maebashi, JPN	225	6
2001	Lissabon/A, POR	232	1
2003	Birmingham, GBR	235	1
2004	Budapest/S, HUN	235	1

EUROPAMÄSTERSKAP INOMHUS

2000	Gent, BEL	232	4
2002	Wien, AUT	230	2
2005	Madrid/P, ESP	240	1

GOODWILL GAMES

2001	Brisbane, AUS	233	1
------	---------------	-----	---

JUNIORVÄRLDSMÄSTERSKAP 19

1994	Lissabon/U, POR	210	7
------	-----------------	-----	---

JUNIOREUROPAMÄSTERSKAP 19

1993	San Sebastian, ESP	206	11
1995	Nyiregyháza, HUN	217	6

EUROPEAN YOUTH OLYMPIC DAYS

1993	Valkenswaard, NED	208	4
------	-------------------	-----	---

UNIVERSIADEN

1999	Palma de Mallorca, ESP	225	4
------	------------------------	-----	---

I kommunens arkiv, i källaren i Stadshuset, förvaras stadens handlingar sedan 1863. Rådet har gjort ett studiebesök i lokalerna.

Arkivarien Malin Westerlind visade Karlstads kommunarkiv för Carlstads-Gilletts råd

Rådet besökte kommunarkivet

För att få orientering om vad som döljer sig i Stadshuset besökte Carlstads-Gilletts råd Karlstads kommunarkiv i mitten av februari. Arkivarien Malin Westerlind mötte medlemmarna vid entrén och efter en kort men innehållsrik genomgång fick besökarna komma ned i det allra heligaste, i källaren.

I stadshusets understa lokaler förvaras handlingar från 1863. Här hålls temperatur och luftfuktighet på för ändamålet idealiska nivåer för att på bästa sätt ge våra efterkommande möjlighet att ta del av vad som hände i vår tid. Kommunorganisationen infördes 1971, vilket betyder att från denna tidpunkt finns även förvaltningarnas protokoll, diariet och annat av värde i original från Karlstads yttrområden. Endast i undantagsfall kan handlingar från tiden före 1863 finnas att tillgå.

På kommunarkivet arbetar sex personer med en expeditionstid mellan klockan nio och tolv varje vardag. Arkiverade handlingar finns tillgängliga för forskning, men då skall man inte kontakta kommunens arkiv utan Värmlandsarkiv, som beställer det önskade materialet från kommunen.

Besöket gav en god inblick i arkivets omfattning och verksamhet och Malin Westerlind charmade rådets medlemmar med sitt öppna och positiva sätt. Gillets medlemmar kan känna sig säkra på att kommande generationer inte blir historielösa.

Inledningen på protokoll från Stadsfullmäktiges sammanträde den 6 juli 1865

Från det att idén kläcktes till dess att statyn stod färdig framför residenset hade det gått 51 år. Benkt Eriksson, sonson till Christian Erikssons bror Ola, har medverkat i framställningen av Helge Kjellins bok om Christian Eriksson. I sitt hem förvarar Benkt en modell av Karl IX-statyn.

Benkt Eriksson

Tillkomsten av Karl IX-statyn i Residensparken

Utdrag ur Helge Kjellins bok om Christian Eriksson

I januari 1875 uppmanade en Värmlandstidning landskapets inbyggare att genom en minnesvård över Karlstads stads grundläggare Karl IX visa sin tacksamhet för hans verk. Fem år senare utfärdades av åtskilliga personer en inbjudan att samla medel till en dylik minnesstod och den 29 april 1884 – på trehundraårsdagen av stadens grundläggning – överlämnade landshövding H Gyllenram till stadsfullmäktige det belopp, som till dess influtit. Det var en ringa början, endast 2 263 kr 43 öre. Ett år senare, då ett nytt utprop utfärdades, utställdes i en av stadens boklådor en av C.J Dyfverman utförd skiss till en staty, som, gjuten i zink, 12 fot hög, endast skulle kosta 7 000 kr. Den var avsedd för Stora torget.

Sedan fick frågan vila ända till i juni 1903, då landshövding G Dyrssen m fl på Värmlands läns hushållningssällskaps hundraårsdag startade en ny insamling. År 1908 anmodades Christian Eriksson av den utsedda kommittén att uppgöra ett förslag. Det

av honom då inlämnade godkändes påföljande år men på grund av otillräckliga medel dröjde det ända till den 10 juni 1924, innan kontrakt kunde skrivas med honom om monumentet. Konstnären hade redan 1908 tillsammans med då tillkallade sakkunniga, Anders Zorn och överintendenten Carl Möller, föreslagit som lämplig plats för statyn det sydöstra landfästehörnet av Västra bron. När frågan år 1922-23 återupptogs, vidhöll Christian sin tidigare önskan om att en pendangfigur till statyn skulle utföras vid det nordöstra landfästet, vilken i form av en halvt liggande kvinna på en trädstam skulle symbolisera "Klarälven". Den liggande trädstammens grenar avslutades romantiskt nog med små skogstroll. En brunn var då påtänkt vid statysockelns fot.

Genom Skönhetsrådets inkopplande på frågan blev det emellertid debatt, en del ville åter förlägga monumentet till Stora torget, andra förordade med den tillkallade arkitekten Carl Westman en

Detalj som visar smeder i en stångjärnsmedja på sockeln till Christian Erikssons staty av Karl IX

uppställning i närheten av kyrkan. När sedan Ragnar Östberg föreslog statyns placering mitt framför residenset men åt älven till, enades man därom. Den 19 juni 1926 skedde där avtäckningen av Konungen under enorm tillslutning av åskådare från snart sagt hela Värmland. Ca 15 000 personer beräknas ha deltagit i firandet av de båda majestäten. Den ende, som saknades såväl vid själva högtidligheten som vid stadens middag efteråt, var förstås Christian Eriksson. Men kommandörstecknet av andra klass av Vasaorden samt i textad, varmt uppskattande hyllningsadress från samtliga statykommittéerade kommo sedan per post.

Från det första förslaget år 1908 till slututförandet och avtäckningen år 1926 hade Christian alltså sysselsatt sig aderton år med denna statyfråga. Om vi nu se till monumentets olika utvecklingsstadier, finna vi, att Christian redan från början varit klar på hur han ville ha huvudfiguren. Originalmodellen till såväl den som dess då tänkta sockel finns i Värmlands museum. Konungens ställning är densamma som i de följande studierna, med högra benet framförställt, den vänstra armen och handen något ut från kroppen, och i den högra, ännu mer utåtsträckta handen håller han stadens privilegiebrev, medan manteln genom armarnas hållning breddas ut som ett segel bakom honom. Värjan hänger rakt ned.

Figuren utformas följande år i en mer energisk pose. Vänstra armen är nu frigjord från manteln, handen är knuten i en befällande åtbörd, manteln når fram över den krökta högerarmen och värjan har nu fått sin sedan bibehållna diagonalställning bakom benen.

Konstnären har själv bakpå ett foto av denna studie skrivit årtalet 1909. Av denna lilla studie föreligga flera exemplar i brons eller gips, i brons bl a i Värmlands museum.

Sockeln till det första förslaget var av annat utseende än det sedan utformade. Den hade nämligen femsidig genomskärning med två vinkelställda framsidor och över deras främre brytningshorn en krönt sköld med Vasakärven och "C IX R" samt på samma sidors bakre horn, men något lägre sittande, två sköldar med länets och stadens vapen. På den helt bakåtvända sidan av den uppåt avsmalnande sockeln var en fjärde sköld placerad, med emblem tydande på provinsens båda huvudnäringar: jorden och järnet. Detta förslag utställde Christian på Konstnärskommitténs vårutställning 1909, varvid signaturen "Hieronymus" (Harald Brising) slutade en beskrivning i tidskriften *Arktos* med orden: "verklig en fläkt af renässansanda".

När det blev fråga om utförandet av statyn, började detaljstudierna. Christian lät då fotografera Hieronymus Nutzels autentiska kopparstick av hertig Carl som Sveriges riksföreståndare 1596 och Marcus Sadelers mer konventionella, på 1600-talet i Prag stuckna midjebild av konungen samt skaffade sig fotografier av hans kranium från gravöppnandet i Strängnäs domkyrka 1910 och av ett vaxsigill med riksvapnet omgivet av tjugonio landskapsvapen. Av detta sigill har han för privilegiebrevet i hertigens hand lånat endast den mindre hjärtskölden med riksvapnet. För att få en verklig kropp under kläderna lät han en kraftig manlig modell posera naken för en mindre

Christian Eriksson var mycket noga med att statyn skulle vara så porträttlik som möjligt. Han studerade såväl gamla kopparstick som Karl IX:s kranium i samband med att kungens grav i Strängnäs domkyrka öppnades 1910

statyett, vilken finns i gips i Värmlands museum tillika med en i samma skala sedan utförd påklädd studie. Två naketstudier i gips finnas även i Arkiv för dekorativ konst. Efter den påklädda studien uppmodellerades den stora statyfiguren. Högra handen är frigjord ur manteln, som ligger över armen och sedan med en mjuk nederkantsrundning hänger bakom kroppen och den vänstra armen men så att kroppen fritt framträder mot manteln. Det häftigt koleriska i 1909 års skiss har blivit bistert och bestämt allvar.

Från provuppställningen den 11 december 1922 av profilmodeller, dels på Stora torget framför rådhuset, dels vid Västra bron, föreligga fotografier, vilka visa, att såväl sockeln som figuren sedermera ytterligare omformades, innan konstnären blev nöjd. Den nuvarande sockelns välproportionerade, lugnt harmoniska form har genom sina inramande två joniska kolonner fått en accentuerad framsida, med ett riks- och ett Vasavapen samt den över, mellan och under dem fördelade inskriften: "C. IX. R. S. C. D. – VRBEM CONDIDIT 1584".

Sockelbasens nord- och sydsidor utfyllas av granitreliefer, i söder ett par smeder i en stångjärnsmedja, i norr svedjelandssådd, där en äldre man med såskäppa under armen går och sår medan en kvinna, med trygor eller brädlappar under fötterna arbetar med sin hacka i svedjan och en pojke satt sig att vila under ett träd. Gipsavgjutningar av dessa reliefer finnas i Opstuhagemuseet, fyra tidigare förstudier till dem i gips i Värmlands museum. I Realskolan i Arvika har sterbhuset deponerat en gipsavgjutning av bröstbilden av den färdiga stora statymodellen. Sedan statyn väl blivit rest, utarbetade Christian en förminskad reproduktion av själva figuren, vilken göts i brons (höjd 38,5 cm, med sockelplatta 41,5-44 cm).

I en skissbok (nr 21), påbörjad den 8 september 1925, har Christian nedskrivit en mängd kritiska anmärkningar rörande statyfiguren, synnerligen belysande för hans arbetssätt. Några av dem må här återges:

"Huvudet verkar kanske för litet, ögonen förstoras på höjden. --- Ansiktet bör lyftas något, d v s huvudet mera bakåt. --- Då ansiktet lyftes må gärna halsen därigenom förlängas. --- Mustascherna bör göras så att de se smalare ut på spetsarna. Pannan kan

göras lite bredare, gärna lite mera hår på pannans vänstra sida. --- Värjpspetsen borde dragas in mot högra benet om möjligt över plintens ytterkant. Högre underbenet är i smalaste laget, tvärbanden på tröjan och byxorna borde markeras kraftigare. Pergamentets vinkliga tvärknyckar kunde med fördel avrundas."

Sådana observationer och detaljanmärkningar gjorde han ideligen under arbetets gång både för egen del och till ledning för medhjälparen Paul Ivarsson, som ombesörjde uppförstoringen i lera från den lilla gipsstudien till statyns storformat.

Det som här anförts visar hur ytterst samvetsgrann Christian Eriksson var i sitt arbete. Brevet till dottern Kajsa i London understryka det. Men julen 1925 kan han rapportera:

"H Mt C IX, som med sin stora kroppshydda gästade mig i ett år fem månader lämnade mig dagen före dopparedagen. Han hade dock icke, under denna långa tiden, varit mig till föregelse. Ja, snarare trevlig att ha, men – ohyggligt arbetsam."

Kyrkogården innehåller en bygds historia. Carlstads-Gilletts medlemmar fick en lektion om betydelsefulla karlstadsbor.

Karlstads kulturgravar

Kulturgravarna märks ut med en liten skylt i direkt anslutning till graven

En arbetsgrupp bestående av Per Jan Wällgren, Pelle Norelius, Sven Maechel och kyrkogårdsföreståndare Morgan Cederlund har under en tid arbetat med att kartlägga de gravar som av kulturella skäl kan betraktas som särskilt bevaransvärda. Gravanordningens kvalitet, gravplatsens speciella läge och den jordade personens insatser till stadens fromma har varit de riktlinjer man har arbetat efter då man utsett de gravar som nu märkts ut med en liten skylt. Ytterligare en förutsättning har varit att graven skall sakna levande gravrättsinnehavare. För att bevara dessa gravar åt eftervärlden har kyrkogårdsförvaltningen tagit på sig vården.

Ett trettioal medlemmar hade samlats för att delta i den information om kulturgravarna som arbetsgruppen inbjudit till och den rundvandring som genomfördes på Västra och Östra kyrkogårdarna den 3 maj. Dessa fick sig till dels en stor portion Karlstadshistoria och intressanta upplysningar om gravarna.

Den fyra man starka hjärntrusten vid kyrkogårdsinformationen: kyrkogårdsföreståndare Morgan Cederlund, Pelle Norelius, Sven Maechel...

...och Per Jan Wällgren, som läste dåvarande biskopens tal vid invigningen av kyrkogården

Snickaren Anders Anderssons familjegrav med vackert läge vid Klarälven. Andersson tillverkade dörrar och fönster då Karlstad återuppbyggdes efter branden 1865

Sven Larsson berättade om kolerakyrkogården för bland andra Hasse Béaff

Carlstads-Gilletts förra arkivarie, Anders Blomqvist, skriver om en av gravarna:

GRAV NR. 196N PÅ KARLSTADS ÖSTRA KYRKOGRÅRD TILLHÖRANDE MAJOREN WILHELM SPARRE.

Erik Adolph Wilhelm Sparre föddes den 5 oktober 1821 i Nyköping och avled den 6 juni 1909 i Karlstad. Han verkade som kapten under sin militära bana vid Wermlands Fältjägere på Trossnäs, med majors avsked år 1878.

Sparre hade även militär lantmäterit utbildning. Denna utbildning gjorde att hans kunskaper togs i anspråk vid stadens återuppbyggnad efter den stora branden år 1865. Efter att godkända kartor på den nya stadsplanen hade anlänt från Stockholm, utförde han under ledning av kommissionslantmätaren Adolf Fredrik von Wachenfeldt det stora arbetet med avvägning och riktningbestämning av stadens nya gator och utsättning av tomtplatser.

Kapten Sparres kunskaper i arkitektur hade redan före branden tagits i anspråk. Stadens trädgårdskommitté anlät honom för konstruktionen av "Orangeriet" i Stadsträdgården. Detta torde vara det enda exemplet i landet på en dylik byggnad och därtill en mycket säregen arkitektur gör huset till ett av Karlstads mest unika byggnader. Allt signerat Wilhelm Sparre.

Om kaptenen Sparre kan vidare sägas att han under hela sin levnad förblev ungtkarl. Han sågs ofta spatserande på stadens gator iförd uniform, mestadels ensam. Under en stor del av sin Karlstadstid var han inneboende hos regementsläkaren Haak i Fittinghofska villan utefter Älvgatan. Villan äges i dag av föreningen Länkarna.

Drottninggatan 48, Lars Wendts föräldrahem.
 Akvarell från 1930-talet av A E Larsson

*Lars Wendts
 barndomshem låg på
 Drottninggatan. Här
 berättar han några
 minnen från sina första
 år. I sin ägo har han
 ett antal akvareller av
 sin farbror, Axel Elias
 Larsson, som visar de
 gamla miljöerna.*

Jag kommer ihåg som liten

- *att jag fick karamellpåse av farmor...*
- *att det var en järnvägsövergång som var farlig...*
- *att det var bommar, som fälldes, när tåget kom och en klocka som ringde och ett rött ljus som lyste...*

Barndomsminnen från stadsdelen Viken

Lars Wendt

Min pappa, David Larsson, hade sitt hem i Viken under sin uppväxt. Han var näst äldst av 10 syskon och de bodde i ett grönt trähus på Kvarnbergsgatan. Denna gata, i slutet av 1800-talet, var mer som en lerig väg vid regnigt väder. Senare blev gatan bättre och bättre. Det fanns mest trähus och ett och annat stenhus. I pappas hus fanns många rum, men de var små. Även deras speceriaffär, som låg mot Kvarnbergsgatan, var inrymd i huset. Eftersom David föddes 1887 i Grava, måste affären startats någon gång på 1890-talet. Vad jag har hört levde familjen av inkomster från affären och ett hyreshus av sten, som kantade gården mot söder. Gården, som låg öster om affärshuset, avgränsades i öster av ett trähus, där utedass och vedbod fanns. I norr fanns en stor mur, som gränsade till Os-

kar Larssons gård. Framför muren växte ett stort gråpäronträd. I stenhusets bottenplan fanns en tvättstuga med ingång från gården och i gatuplanet en frisör.

Den stora familjen hade från och till svårt med ekonomin. Min farmor, Charlotta Larsson, var mycket snäll och ville ge bort mat till fattiga familjer. Farmor tillhörde Betlehemskyrkan och hade en stark tro. Hon har fått ett mycket gott eftermäle, som jag fick höra av mina patienter, som kände henne. Hon uppsökte fattiga hem och tröstade och hjälpte dem.

Kvarnberget bestod till stor del av små träkåkar. De flesta av kunderna kom därifrån och hade inte så mycket att köpa för. Under Davids gymnasietid var Arvid Runestam inackorderad, sedermera

Kvarnberget och Kvarnbergsbackens nedre del. Akvarell av A E Larsson från 1930-talet

biskop i Karlstad. Han hette då Arvid Jonsson och kom från en bondgård i Grava. Min pappas farfar var också bonde i Grava i Bråne och hette Lars Jonsson. Det påstods att något släktskap skulle kunna finnas. Andra inackorderade var seminariestuderande. Inneboende förekom också. Det var obekvämt att bo där, särskilt under vintern. Ibland frös vattnet i ledningarna, som måste tinas med varma trasor. Trots att det inte fanns så mycket pengar fanns det alltid mat, god husmanskost. Jag kommer ihåg fester Hannas goda julkorvar. Hon kunde nästan trolla fram mat från ingenting och blev med åren som en mamma för de yngsta barnen. Farmor var 44 år, när Lars, det yngsta barnet föddes. Man kan lätt förstå att de äldsta barnen fick hjälpa till att sköta om sina småsyskon.

De flesta i barnaskaran kunde få en bra utbildning tack vare att de äldre hjälpte de yngre. Jag minns också att det berättades om farfars, Axel Larsson, skämt och upptåg. När det var 1 mars kunde han säga: ”Kom och se! Nu går kärringarna i marsch till torget”. Samlingspunkter i hemmet var måltiderna och på kvällarna spelade pojkarna piano och fiol.

Mina fastrar bodde i ”Viken”, som vi kallade min fars föräldrahem, ända fram till början av 50-talet. Under den tiden blev ”Viken” en plats där alla samlades under stora helger som till exempel jul och påsk.

Efter 1931 byggdes affärslokalen om till vardagsrum, när Otto, som hade skött affären då farmor och farfar inte orkade längre, dog.

Kvarnbergsbacken användes till kälkbacke och det var inte tillåtet att åka över järnvägsrälsen. Jag sprang över Kvarnberget för att möta min kamrat Birger Johansson och på vägen dit var det myrmark, som jag var tvungen springa över. Man kunde bli ganska blöt om fötterna.

Jag har haft en mycket sorglös och glädjeric uppväxt med fyra äldre systrar och många kamrater som samlades på Drottninggatan 48, mitt barndomshem. Bland de uppvaktande skolpojkarna till mina systrar, var Sven Rask en av de flitigaste och det var ett livligt ungdomsgång som roade sig hos oss.

Cirka 110 medlemmar hade infunnit sig till 2004 års höstgille

Höstgillet 2004

Den 25 november ägde 2004 års höstgille rum i Grands Matsalar i centrala Karlstad. Cirka 110 medlemmar deltog i de inledande förhandlingarna.

De senaste åren har tillströmningen av nya medlemmar varit stor och glädjande nog kunde föreningen hälsa en kvinna och fem män välkomna i kretsen vid årets höstgille.

Sedvanliga förhandlingar ägde rum med val av ledamöter i rådet, redovisning av Gillets räkenskaper och information om aktuella frågor.

Före åldermannen, Per Jan Wällgren, presenterade och överlämnade sin nyutgivna bok, *De gamla gymnasierna i Karlstad*, till Carlstads-Gillet. Denna skrift har upptagits som nummer 35 i Carlstads-Gillets skriftserie. Anders Blomqvist avtackades med blommor och uppskattande ord efter 20 års värdefulla insatser i rådet.

Efter förhandlingarna kåserade Gillets redaktör, Per Berggrén, och visade bilder ur sin nyutgivna bok, *Värmlands pärlor*.

Kvällen avslutades med välsmakande supé.

Anders Blomqvist avtackades med blommor och vackra ord. Han har tillhört Carlstads-Gillets råd i 20 år

De nya medlemmarna från vänster Patrik Wennberg, Lars Wallqvist, Victoria Svanberg, Arne Norén, Anders Karlsson och Lennart Fernqvist

Per Jan Wällgren presenterade sin nytgivna bok, De gamla gymnasierna i Karlstad, som fått nummer 35 i Carlstads-Gilletts skriftsserie

Arne Norén tackade å de nyintagna medlemmarnas vägnar

Lennart Hemmingsson erbjöd sig att dela med sig av sina kunskaper om Karlstad till den som ville skriva en bok om staden

En vindstilla kväll i slutet av april med den spegelblanka Klarälven utanför Stadshotellet var den perfekta inramningen till 2005 års vårgille.

Vårgillet 2005

Kvällen den 28 april 2005 var ljus av en sjunkande sol men något kylslagen och det kändes att våren närmade sig på allvar. Luften var alldeles stilla och Klarälven låg spegelblank när ett nittiotal av Carlstads-Gilletts medlemmar samlades till vårgille. Dessa fick uppleva ett möte som innehöll både högtidligt intagande av nya medlemmar, en högklassig underhållning och uppsluppen stämning under den avslutande måltiden.

Vårgillet inleddes med korta förhandlingar, där mötet beslutade att medlemsavgiften skulle vara oförändrad, det vill säga 150 kronor plus 25 kronor till Carlstads-Gilletts författarfond. Äldermannen, Leif Alte, delgav medlemmarna sin syn på vad som händer i Karlstad och hur verksamheten fortlöper i Gillet. Huvuddragen av hans information finns samlad på sidan 3 i årets tidning.

Sex nya medlemmar invaldes under högtidliga former. På

äldermannens fråga om de sympatiserade med Carlstads-Gilletts ideal svarade alla ett sammstämmigt ”ja”. Bara under de senaste åren har ett femtiotal nya medlemmar tillkommit, något som är mycket glädjande. Kanske ligger det i tiden att vilja värna om det som innehåller gamla värden.

Medlemmen Arne Norén förde oss med på en rundresa i Värmland. Han kallade sin tal- och sångshow för *Värmland i dikt och ton*. På ett lättsamt och mycket underhållande sätt guidade han medlemmarna run vårt län och lät oss hälsa på hos både världsberömda och lokala diktare. Resan ackompanjerades med skickligt gitarrspel.

Den lyckade kvällen avslutades med en läcker bufé som hade allt från flera sorters sillar, lax och Janssons frestelse till köttbullar och prinskorvar. Ett drygt sextiotal av medlemmarna stannade kvar för att avnjuta den läckra måltiden.

De nyintagna medlemmarna från vänster: Hans Dahlgren, Tommy Gustafsson, Jonas Kullgren, Siv Liedberg, Mikael Lundström och Tomas Löfberg

Tomas Löfberg och Mikael Lundström lyssnar spänt när äldermannen Leif Alte läser eden

Siv Liedberg mottar Carlstads-Gilletts speciella pin

Ett nittiotial medlemmar hade infunnits sig för att få information om Carlstads-Gilletts verksamhet och för att lyssna på Arne Norén som svarade för underhållningen

Kvällen avslutades med en läcker supé

B PORTO
BETALT

Avsändare: Carlstads-Gillet
Kungsgatan 7
652 24 Karlstad

DOMUSTOMTEN

Fem år efter branden i Domus-varuhuset var det under 2004 dags att på allvar påbörja byggnationen av det nya kvarteret Druvan, Mitticity-projektet. När anläggningen är färdig innehåller den två underjordiska våningar med parkeringsplatser och både butiker och bostäder i flera våningar ovan jord.

**Karlstads
Glasmästeri**
Sågervägsgatan 4 (intill Fixa)
054-85 30 40

Uterum & Glaspartier

Egen tillverkning efter
Dina önskemål!

Trycktjänst

krwa foto